

Εφετείο Πειραιώς: 1166/1996

Πηγή: Νομικό Βήμα, σελ. 814, τομ. 45/97

Περίληψη: Ατύχημα (ναυτεργατικό). Θάνατος ναυτικού όταν δεν οφείλεται στις συνθήκες εργασίας του στο πλοίο ούτε επήλθε κάτω από απρόβλεπτα και αιφνίδια γεγονότα με αφορμή την εργασία του, αλλά οφείλεται σε προϋπάρχουσα καρδιοπάθεια που επιμελώς απέκρυψε κατά τη ναυτολόγησή του, δεν συνιστά εργατικό ατύχημα κατά την έννοια του ν. 551/1915.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος: κ. Δ. ΜΠΟΥΖΟΥΛΑΣ

Εισηγητής: κ. Σ. ΓΑΒΡΑΣ (Εφέτης)

Δικηγόροι: κ.κ. Π. Γραμματικάκης, Δ. Παπαθεοφάνους

Επειδή, κατά την έννοια του αρθρ.1 του ν. 551/15, ο οποίος κωδικοποιήθηκε με το β.δ. της 24.7.80 και εφαρμόζεται και στους ναυτικούς κατά τη διάταξη του άρθρου 66 ν. 3816/58, εργατικό ατύχημα από βίαιο συμβάν σε εργαζόμενο κατά την εκτέλεση της εργασίας ή με αφορμή την εργασία, υπάρχει και όταν ο εργαζόμενος πέθανε από βίαιο συμβάν, που είναι αποτέλεσμα έκτακτης και αιφνίδιας επενέργειας εξωτερικού αιτίου, άσχετου με τη σύσταση του οργανισμού του παθόντος και τη βαθμιαία εξασθένηση και φθορά του, λόγω της φύσεως και του είδους της εργασίας και των δυσμενών επαγγελματικών όρων της, αλλά συνδέεται με την εργασία αυτή λόγω της εμφανίσεώς του κατά την εκτέλεση της εργασίας ή με αφορμή την εργασία, με την αυτονόητη προϋπόθεση ότι το εξωτερικό αίτιο είναι η πρόσφορη αιτία του θανάτου (ΑΠ 530/78 ΝοΒ 27, 382, ΑΠ 272/79 ΝοΒ 29, 1283, ΑΠ 853/79 ΝοΒ 28. 252, ΑΠ 508/80 ΝοΒ 28, 1944, ΑΠ 1322/82 ΕλλΔνη 24. 418). Τέτοιο γεγονός αποτελεί η εμφάνιση έκτακτων και απρόβλεπτων κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων συνθηκών, οι οποίες μπορούν να επιφέρουν ασυνήθη καταπόνηση του οργανισμού, αφού στην περίπτωση αυτή (αν πραγματικά επήλθε τέτοια καταπόνηση και απ' αυτήν προκλήθηκε το ατύχημα, το οποίο δεν θα επερχόταν με τη συνηθισμένη καταπόνηση από την απασχόληση), υπάρχει αιτία ξένη προς τον οργανισμό του παθόντος (ΑΠ 1222/82 ΝοΒ 31,

1170, ΑΠ 758/81 ΝοΒ 30.424), ενώ δεν αποτελεί το αιφνίδιο γεγονός, όταν είναι συνέπεια της εκτελέσεως εργασίας, που έχει αναληφθεί με τη σύμβαση, έστω και με δυσμενείς όρους και συνθήκες που προσιδιάζουν στη φύση της εργασίας που δεν μπορεί να εκτελεστεί παρά με τέτοιους όρους και συνθήκες και όταν επέρχεται χωρίς τη μεσολάβηση άλλου εξωτερικού γεγονότος, ξένου προς τον οργανισμό του παθόντος (ΟΛΑΠ 937/75 ΝοΒ 23, 1269). Η εξακολούθηση της εργασίας μετά την εκδήλωση της νόσου, εφόσον ενόψει της εξασθενήσεως των δυνάμεων του εργαζομένου, του είδους της εργασίας και των εν γένει περιστάσεων δεν επιτρέπεται να αξιωθεί, ως μη σύμφωνη με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη (αρθρ.288 ΑΚ) καθώς και την υποχρέωση του εργοδότη να ρυθμίζει τις συνθήκες της εργασίας του κατά τρόπο που να προστατεύεται η ζωή και η υγεία του εργαζομένου (άρθρ. 622 ΑΚ), αποτελεί βίαιο συμβάν, διότι οι ίδιες συνθήκες εκτελέσεως της εργασίας που ήταν πριν κανονικές, μετά τον κλονισμό της υγείας του εργαζομένου έχουν πλέον τον χαρακτήρα των ασυνήθων και εξαιρετικών (ΑΠ 1322/82 ΕλλΔνη ό.π. ΑΠ 404/77 ΝοΒ 26.18), αλλά αυτό προϋποθέτει ότι ο εργοδότης έχει γνώση της ασθένειας, που δημιουργεί την παραπάνω υποχρέωσή του (ΑΠ 226/87 ΕΝΔ 16.58, ΑΠ 832/84 ΕΝΔ 13. 394, ΑΠ 404/77 ό.π. ΕΠ 1089/84 ΕΝΔ 13.129). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, από την ένορκη κατάθεση του μάρτυρα των εναγομένων ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, η οποία περιέχεται στα ταυτάριθμα με την εκκαλουμένη πρακτικά δημόσιας συνεδρίασης αυτού (οι ενάγουσες δεν εξέτασαν μάρτυρα ενώπιόν του), από τις 2297, 2298/1991 και 3281/1996 ένορκες βεβαιώσεις ενώπιον του... των μαρτύρων Ι.Ξ**, Γ.Σ.** και Α.Ζ.** αντίστοιχα, οι οποίες ελήφθησαν μετά από νόμιμη και εμπρόθεσμη κλήτευση των εναγουσών (η μνημονευόμενη στην εκκαλουμένη απόφαση... ένορκη βεβαίωση της Κ.Μ.** δεν προσκομίζεται από τις ενάγουσες, υπέρ των οποίων αυτή εβεβαίωσε), καθώς και από όλα τα έγγραφα που νόμιμα προσκομίζουν και επικαλούνται οι διάδικοι, αποδείχθηκαν κατά τη κρίση του Δικαστηρίου τα ακόλουθα: Ο σύζυγος της πρώτης ενάγουσας και πατέρας της δεύτερης Σ.Γ.** , με σύμβαση ναυτικής εργασίας αορίστου χρόνου που κατάρτισε στον Πειραιά με τη δεύτερη εναγομένη, νόμιμος εκπρόσωπος της οποίας ήταν ο τρίτος και που ενεργούσε ως αντιπρόσωπος της εδρευούσης στην Κύπρο πρώτης εναγομένης, πλοιοκτήτριας του με Κυπριακή σημαία... πλοίου, χωρητικότητας 2.642 TDW,

μετά την πρόσληψή του στην υπηρεσία της, ναυτολογήθηκε σ' αυτό στις 21.6.88 ως μάγειρος Γ', αντί μηνιαίων "κλειστών" αποδοχών 161.500 δρχ. Στο πλοίο αυτό που εκτελούσε το δρομολόγιο Πάτρα - Ηγουμενίτσα - Αγκώνα - Ηγουμενίτσα - Πάτρα, ο παραπάνω ναυτικός εργάσθηκε μέχρι τις 17.8.88, οπότε την 5^η περίπου πρωινή ώρα και ενώ το πλοίο κατευθυνόταν προς Ηγουμενίτσα, βρέθηκε νεκρός στην καμπίνα του. Όπως δε διαπιστώθηκε αργότερα στο νοσοκομείο Φιλιατών όπου μεταφέρθηκε, ο θάνατός του οφειλόταν σε έμφραγμα του μυοκαρδίου. Κατά το χρόνο της ναυτολόγησής του στο εν λόγω πλοίο ο θανών ναυτικός ήταν ηλικίας 53 ετών και είχε συνταξιοδοτηθεί από το ΝΑΤ, διότι ήδη από το 1986 έπασχε από στεφανιαία νόσο και είχε κριθεί ανίκανος για τη συνέχιση του ναυτικού επαγγέλματος. Γνώση της σοβαρής αυτής παθήσεώς του εκ μέρους των εναγομένων δεν αποδείχθηκε. Αντίθετα, προέκυψε ότι αυτός, προκειμένου να εξεύρει εργασία, την οποία είχε μεγάλη ανάγκη, τόσο κατά την κατάρτιση της συμβάσεως ναυτικής εργασίας του, όσο και κατά τη ναυτολόγησή του στο πλοίο, απέκρυψε την πιο πάνω πάθησή του από τον εκπρόσωπο της β' εναγομένης, αλλά και από τον πλοίαρχο του πλοίου. Τους διαβεβαίωσε δε ότι ήταν υγιής, διότι από την εμπειρία του ως ναυτικού γνώριζε καλά ότι αν τους απεκάλυπτε την αληθεια, δεν θα τον προσελάμβαναν. Μάλιστα, ενώ είχε προϋπηρεσία θαλαμηπόλου, δήλωσε ότι είναι μάγειρος προκειμένου να ναυτολογηθεί στη θέση αυτή που ήταν κενή. Πρέπει να λεχθεί, ότι κατά την προσέλευση του στα γραφεία της β' εναγομένης στον Πειραιά, όπου αυτός μετέβη προς αναζήτηση εργασίας 3-4 ημέρες προ της ναυτολόγησής του, ο υπάλληλος αυτής Ι.Ξ.** , στον οποίο ο εν λόγω ναυτικός απευθύνθηκε, του ζήτησε το ναυτικό του φυλλάδιο, πλην εκείνος δήλωσε ότι δεν το είχε, διότι ήταν συνταξιούχος του ΝΑΤ και το είχε καταθέσει σ' αυτό, όπως άλλωστε απαιτείται σύμφωνα με τον κανονισμό διαρθρώσεως και αρμοδιότηταςπαροχών αυτού, προκειμένου να συνταξιοδοτηθεί (βλ. την προσκομιζόμενη 65313/19.9.1996 βεβαίωση του ΝΑΤ). Απέκρυψε μάλιστα το λόγο συνταξιοδότησής του, παρότι ρωτήθηκε για την κατάσταση της υγείας του τόσο από τον αναφερόμενο Ι.Ξ.** πριν από τη ναυτολόγησή του, όσο και αμέσως μετά απ' αυτή από το μάρτυρα Γ.Σ.** , ο οποίος υπηρετούσε ως υποπλοίαρχος στο ίδιο πλοίο. Συγκεκριμένα, στον πρώτο απ' αυτούς είπε ότι "από υγεία είναι εντάξει" και στον δεύτερο ότι "εργαζόταν δύο - τρεις μήνες το καλοκαίρι για συμπλήρωση του εισοδήματος

του" (βλ. τις ένορκες βεβαιώσεις αυτών), αφήνοντας έτσι σαφώς να εννοηθεί ότι η συνταξιοδότησή του είχε λάβει χώρα λόγω συμπληρώσεως του απαιτουμένου ελαχίστου χρόνου ναυτικής υπηρεσίας, πράγμα σύνθηκες για ναυτικούς της ηλικίας του. Από τα πιο πάνω αποδεικτικά στοιχεία δεν αποδείχθηκε ότι ο εν λόγω ναυτικός έθεσε υπόψη του αναφερόμενου υπαλλήλου της β' εναγομένης Ι.Ξ.** έγγραφη βεβαίωση περί του συνολικού χρόνου της προϋπηρεσίας του, όπως αβασίμως ισχυρίζονται με την προσθήκη των προτάσεών τους ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου οι εκκαλούσες, επικαλούμενες προς τούτο την προσκομιζόμενη από 20.10.1988 βεβαίωση της εταιρίας..., από την οποία προκύπτει ότι αυτός είχε συνολική ναυτική υπηρεσία στα αναφερόμενα πλοία αυτής επτά ετών και 9 περίπου μηνών. Η βεβαίωση όμως αυτή (που αφορά εργασία του σε πλοία της τελευταίας εταιρίας μόνο) έχει εκδοθεί μετά τη ναυτολόγηση του θανόντος ναυτικού και συνεπώς δεν μπορούσε να τεθεί και δεν τέθηκε υπόψη του ανωτέρω Ι.Ξ.**, ώστε να συμπεράνει αυτός απ' αυτή, ότι λόγω της προϋπηρεσίας του στα πλοία της άνω εταιρίας, δεν ήταν δυνατό να συνταξιοδοτηθεί λόγω γήρατος και "άρα" (να υποθέσει δηλ. βλ. σχετικώς τις προτάσεις των εκκαλουσών) ότι θα είχε συνταξιοδοτηθεί λόγω αναπηρίας, συνεπεία κάποιας ασθένειας, που τον καθιστούσε ανίκανο προς άσκηση του ναυτικού επαγγέλματος. Πρέπει ακόμα να παρατηρηθεί, ότι οι εκκαλούσες δεν προσεκόμισαν ούτε κατά την παρούσα συζήτηση της υποθέσεως ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου το ναυτικό φυλλάδιο του συζύγου και πατέρα τους, ή αντίγραφο αυτού από το κατατεθειμένο στο ΝΑΤ πρωτότυπο (όπως θα μπορούσαν να κάνουν), προκειμένου να διαπιστωθεί αν ήταν πράγματι σημειωμένη σ' αυτό η ασθένειά του και ο λόγος της συνταξιοδότησής του. (Σημειωτέον, ότι η κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 62 παρ.2 του ν.δ. 187/1973 περί κώδικος Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου, εκδοθείσα υπ' αριθ. 70056/15/2.1.1981 απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας περί τύπου και τρόπου τηρήσεως των ναυτικών φυλλαδίων, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 40 Β/1981, δεν καθορίζει ότι στις τηρούμενες σελίδες αυτών πρέπει να καταχωρείται και ο λόγος της συνταξιοδότησης των ναυτικών). Σε κάθε όμως περίπτωση δεν μπορεί, κατά την κρίση του δικαστηρίου, να θεωρηθεί, ότι λόγω της μη προσκόμισης του ναυτικού του φυλλαδίου, οι εργοδότες του εν λόγω ναυτικού από υπαιτιότητά τους δεν έλαβαν γνώση (τυχόν) σημειωμένης

σ' αυτό ασθένειάς του και να εξομοιωθεί έτσι η "υπαίτια", αυτή "άγνοιά" τους με "γνώση" αυτής, ώστε να μη προβούν στη ναυτολόγησή του, ή να ρυθμίσουν τις συνθήκες εργασίας του κατά τρόπο που να προστατεύεται η ζωή και η υγεία του. Εξάλλου, "γνώση" των εναγομένων περί υπάρξεως κάποιας ασθένειας στο συγκεκριμένο ναυτικό, δεν μπορεί να συναχθεί ούτε από την επικαλούμενη παράλειψή τους να τον υποβάλουν σε ιατρική εξέταση πριν τη ναυτολόγησή του. Διότι και με την εκδοχή ότι είναι εφαρμοστέες εδώ οι επιβάλλουσες παρόμοια υποχρέωση διατάξεις του Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου (ν.δ. 187/73), λόγω εφαρμογής στην ένδικη σύμβαση ναυτολογήσεως του ελληνικού δικαίου (βλ. σχ. ΑΠ 1269/1986 ΕΝΔ 15.257, βλ. όμως αντιθέτως ως προς τις εφαρμοστέες διατάξεις δημοσίου δικαίου επί ναυτολογήσεων σε πλοία με ξένη σημαία Εφ. Πειρ. 487/1986 ΕΝΔ 14.337, 331/1982 ΕΝΔ 11.105, 472/1979 ΕΝΔ 8.25), η πιο πάνω τυπική παράλειψη (η οποία μάλιστα δεν συνιστά παράβαση των διατάξεων περί των όρων ασφαλείας, βλ. την ΑΠ 600/96), δεν μπορεί κατά την κρίση του δικαστηρίου να θεωρηθεί ως πρόσφορη αιτία του αποτελέσματος, ήτοι του επακολουθήσαντος θανάτου του εν λόγω ναυτικού, γιατί κατά την κοινή ανθρώπινη πείρα δεν ήταν δυνατό να προβλεφθεί ότι η παράλειψη αυτή θα μπορούσε να επιφέρει το αποτέλεσμα του θανάτου, αφού τέτοιες παραλείψεις δεν οδηγούν με κάποια πιθανότητα σε θανάτους. Άλλωστε, ο θανών προσπάθησε να αποκρύψει κατά την πρόσληψή του την καρδιακή του πάθηση, την οποία μόνο αυτός γνώριζε, προκειμένου να επιτύχει με κάθε τρόπο τη ναυτολόγησή του (βλ. ομοίως την προσκομιζόμενη.... απόφαση του ποινικού Εφετείου Κέρκυρας, με την οποία οι τρίτος και τέταρτος εναγόμενοι κηρύχθηκαν αθώοι της αποδιδόμενης σ' αυτούς ανθρωποκτονίας από αμέλεια του άνω ναυτικού και την απόφαση του ΣΤ' τμήματος του ΑΠ, με την οποία απορρίφθηκε η ασκηθείσα κατ' αυτής αναίρεση). Περαιτέρω, από τα ίδια πιο πάνω αποδεικτικά στοιχεία αποδείχθηκε, ότι το πλοίο... είχε επάρκεια προσωπικού, ώστε να παρέστη ανάγκη ο παθών ναυτικός να εργασθεί υπερωριακώς σ' αυτό, ούτε να παράσχει άλλη εργασία, πέραν εκείνης της ειδικότητας για την οποία προσελήφθη, ενώ εξάλλου ουδέποτε διατύπωσε στους εναγομένους ή σε οποιοδήποτε μέλος του πληρώματος κάποιο παράπονο για τις συνθήκες εργασίας του. Η τελευταία αυτή παρεχόταν καθ' όλη τη διάρκεια της ναυτικής εργασίας του στο άνω πλοίο κάτω από κανονικές

συνθήκες και με τήρηση των όρων ασφαλείας. Συγκεκριμένα, στο πλοίο υπηρετούσαν ένας μάγειρος και ένας χυτροκαθαριστής επιπλέον των προβλεπομένων από την οργανική σύνθεση αυτού και ο παθών ναυτικός απασχολείτο μόνο με το μαγείρεμα και το σερβίρισμα των φαγητών στα πιάτα. Δεν έμπαινε στα ψυγεία, ούτε ασχολείτο με τη μεταφορά τροφίμων, την προετοιμασία δε των υλικών έκαναν οι βοηθοί και τα διάφορα σκεύη καθάριζαν οι χυτροκαθαριστές. Έτσι ο εν λόγω ναυτικός προσέφερε τη συνηθισμένη εργασία του μαγείρου για Ε/Γ - Ο/Γ πλοία, όπως το... και τίποτα το έκτακτο, ασύνηθες ή εξαιρετικό δεν έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της ναυτικής του εργασίας σ' αυτό. Υπερκόπωση αυτού και δυσμενείς συνθήκες εργασίας δεν αποδείχθηκαν, όπως επίσης δεν αποδείχθηκε συνέχιση της εργασίας του και με κάποια συμπτώματα ασθένειας. Όπως δε αναφέρθηκε, δεν είχε καταστήσει γνωστή στον πλοίαρχο, αλλά ούτε και σε άλλο μέλος του πληρώματος, την ασθένειά του και επομένως αυτός (πλοίαρχος) δεν ήταν υποχρεωμένος να του αναθέσει ελαφρότερη εργασία, ούτε πολύ περισσότερο να τον απολύσει, αφού ουδέποτε του είχε εκφράσει κάποιο παράπονο. Αντίθετα, διαβεβαίωνε ότι είναι υγιής και απέκρυπτε επιμελώς την εκ μέρους του λήψη φαρμάκων για την καρδιοπάθειά του, ενώ ουδέποτε κατά τη διάρκεια της ναυτολόγησής του ζήτησε να επισκεφθεί γιατρό, παρόλο που είχε αυτή τη δυνατότητα. Ενόψει των αποδειχθέντων αυτών πραγματικών περιστατικών, ο θάνατος του πιο πάνω ναυτικού δεν οφείλεται στις συνθήκες εργασίας του στο πλοίο, ούτε επήλθε κάτω από απρόβλεπτα και αιφνίδια γεγονότα με αφορμή την εργασία του. Αντίθετα οφείλεται σε προϋπάρχουσα καρδιοπάθειά του, που επιμελώς αυτός απέκρυψε κατά τη ναυτολόγησή του, η οποία έχει σχέση με τη σύσταση του οργανισμού του και επήλθε κάτω από συνήθεις και κανονικές συνθήκες εργασίας, για την παροχή των οποίων δεν αποδείχθηκε κάποια παράβαση της υποχρέωσης πρόνοιας των εργοδοτών του. Επομένως, δεν συνιστά εργατικό ατύχημα, κατά την έννοια του ν. 551/1915. Κατ' ακολουθίαν, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο που με την εκκαλουμένη απόφαση του δέχθηκε τα ίδια και απέρριψε την εξεταζόμενη εδώ επικουρική βάση της αγωγής, ορθώς εκτίμησε τις αποδείξεις και εφάρμοσε το νόμο και δεν έσφαλε και συνεπώς πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι περί του αντιθέτου λόγοι εφέσεως (που αφορούν το κεφάλαιο αυτό της εκκαλουμένης αποφάσεως). Η μεταξύ των διαδικιών όμως δικαστική δαπάνη

του παρόντος βαθμού δικαιοδοσίας πρέπει να συμψηφισθεί, λόγω εύλογης, κατά την κρίση του δικαστηρίου, αμφιβολίας των εκκαλουσών ως προς την έκβαση της δίκης (άρθρο 179, 183 ΚΠολΔ).